



МИ ЗАПУСКАЄМО НОВУ РУБРИКУ, ПРИСВЯЧЕНУ ПИТАННЯМ ПЕНСІЙНОЇ РЕФОРМИ. РУБРИКУ ВІДКРИВАЄ GERI HENDRIKS, КЕРІВНИК ВІДДІЛУ ПЕНСІЙНОГО РЕФОРМУВАННЯ ПРОЕКТУ "РОЗВИТОК РИНКІВ КАПІТАЛУ", ЩО ФІНАНСУЄТЬСЯ АГЕНТСТВОМ США З МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ (USAID)*.

Чому вік участі має значення

В рамках пенсійної реформи Верховна Рада України зробила перші кроки, необхідні для запровадження накопичувального компоненту як додаток до базової державної пенсії.

Як і в сусідніх країнах, велика частина внесків до солідарної системи (Рівень I) буде спрямована на накопичувальні пенсійні рахунки другого рівня пенсійної системи України. Кожен працівник буде мати свій власний рахунок, кошти з якого будуть інвестуватись і приносити інвестиційний дохід. Після виходу на пенсію сума коштів на рахунок буде конвертована у щомісячні пенсійні виплати. Працівники, як і раніше, будуть отримувати солідарні пенсії, але у дещо меншому розмірі, оскільки певна частина їхніх внесків буде спрямована на накопичувальні рахунки, за рахунок яких вони матимуть додаткову пенсійну виплату.

За останні декілька років майже усі країни Центральної та Східної Європи запровадили такий підхід, щоб зменшити фінансове навантаження на солідарну пенсійну систему у майбутньому шляхом фінансування частини пенсії працівників за рахунок

заощаджень, які вони роблять протягом трудової кар'єри.

Як тільки почнеться перехід до накопичувальної системи, політики повинні прийняти рішення щодо віку участі у новій системі. Це важливо, тому що після запуску нової пенсійної системи молоді працівники будуть у більш вигідному становищі, ніж працівники старшого віку, оскільки молодші працівники будуть мати більший період для накопичення коштів та отримання доходу. Проте, немає стандартної міжнародної практики з цього питання та стандартного віку участі.

Міжнародний досвід щодо віку участі у накопичувальній системі дуже різний, починаючи з того, що всі працівники можуть приєднатись до нової системи, і закінчуючи тільки новими працівниками, які вперше почали працювати. Казахстан та Косово перевели усіх працівників на нову дворівневу систему. Польща та Латвія зробили участь у новій системі обов'язковою тільки для працівників, які молодші 30 років. В обох країнах працівникам у віці від 30 до 50 років було дозволено вибирати чи залишатись тільки у солідарній системі, яка була до реформи, чи переходити до нової дворівневої системи зі зміненою солідарною системою (Рівень I)

плюс накопичувальна пенсійна система (Рівень II). Хорватія обрала віком участі вік до 39 років та дозволила працівникам у віці від 40 до 50 років добровільно за власним бажанням приєднуватись до нової системи. У Румунії, де реформа була впроваджена всього рік тому, обов'язковим віком участі у накопичувальній системі є вік до 35 років з правом вибору участі для працівників у віці від 36 до 45 років. Угорщина, Македонія та Словаччина вимагають, щоб усі нові працівники, які тільки прийшли на ринок праці, брали участь у новій системі, а решті працівників дається право вибору.

До недавнього часу країни не дозволяли працівникам, які добровільно обирали участь у новій системі, пізніше міняти своє рішення. Проте, такий підхід виявився несправедливим по відношенню до деяких працівників. У Польщі, зокрема, особам дозволяється за бажанням повернутися до старої системи, якщо, наприклад, тривалий період безробіття суттєво підірвав розмір виплат за рахунок накопичень на Рівні II. Словаччина також надає можливість працівникам старшого віку, які перейшли на нову систему, повернутися до старої системи. У Словаччині багато працівників старшого віку, які перейшли на нову систему, не розуміли, що за нової системи розмір їхньої пенсії буде мен-

шим, оскільки в них було недостатньо років для накопичення активів на індивідуальному пенсійному рахунку.

Хоча і не існує чіткого міжнародного стандарту або найкращої практики з цього питання, останній досвід показує, що перш ніж впровадити реформу, необхідно ретельно проаналізувати вік обов'язкової участі у новій дворівневій пенсійній системі та варіанти щодо добровільної участі.

Тут ми зосередили увагу на досвіді інших країн даного регіону, та як впливають запровадження Рівня II на працівників старших та молодших вікових груп. Вибір віку участі у Рівні II також має серйозні наслідки для пенсійних витратків у короткостроковій та середньостроковій перспективах, а також для фінансових ринків.

Солідарні пенсії фінансуються за рахунок поточних внесків, які ідуть на виплату пенсії поточним пенсіонерам. Будь-які внески, які спрямовуються на накопичувальні рахунки, будуть недоступні для фінансування виплати поточних пенсій. Тому, якщо до запровадження пенсійної реформи солідарна система не збирає внесків більше, ніж потрібно для виплати поточних пенсій, то необхідно буде виплачувати частину поточних солідарних пенсій за рахунок державного бюджету. Це означає, що перш ніж переходити на дворівневу пенсійну систему,

поточна солідарна система повинна мати достатнє фінансування, а державний бюджет також повинен бути достатнім, щоб забезпечити покриття будь-якого дефіциту солідарної системи, який може виникнути під час запровадження Рівня II. В Україні ця умова не виконується через поточну фінансову кризу. Навіть за нормальних часів, ця умова не виконувалася б через політичні маніпулювання солідарними пенсіями, що призводять до значних коливань у розмірі витратків з року в рік.

Фінансові ринки є також важливим моментом. Кошти на накопичувальних рахунках повинні бути поглинуті ринками капіталу та забезпечити доходність на рівні середньої доходності для приватних інвестицій. Якщо накопичувальні рахунки відкриваються відразу для усіх працюючих, на ринки капіталу може прийти надмірна кількість нових коштів, які спричинять зростання цін на цінні папери та зменшення рівня доходності. Це не буде стимулювати економічного зростання, і, якщо відсоткові ставки та дохідність за іншими інвестиціями впадуть, це може призвести до того, що працівники залишаться у гіршому матеріальному становищі, ніж були до реформи. Ці обставини необхідно враховувати при прийнятті рішення щодо часу запровадження Рівня II та розміру пенсійних внесків до накопичувальної пенсійної системи. ▀

*Думки, викладені в цій статті, є власними думками автора і необов'язково співпадають з думками USAID або Проекту USAID "Розвиток ринків капіталу".